

מסורת הש"ס

א) (בברכות מ"א, ג) גני הערוך (חולע), ג) ג'ל רבה, ד) סוכה כ"ו, ט) גנין מוספות עמוד ב' ד"ה לא מפני שה' קן וכו' עד סוף הדיבור נראה שלא היה בגירסתם שמי מישות הללו ותי ע"ה, ו) וסולין ק"ה, ו) ויקרא נג, ח) ג'ל דבברייתא, ט) ס"א רבי יוחנן, י') רש"א, יז) ג'ע"ע מוספות ברכות מט: סד"ה רבי מאיר,

גיליון הש"ס

גמרא ר"פ לא מיבעי ליה דא דר"א, ע"י תפלות שר יי"ד סי' לז סק"ה: שם וקים לחו לרבנן, עיין ר"ה דף יג ע"א:

הגהות הב"ח

א) רש"י ד"ה בגרעינתא כי' או דילמא הי"ק כמיה או בגרעינתא: (ג) תוס' ד"ה סומת כי' וגרעין בלא סומת אם כן לימא דבישעור הפחות:

תוס' ישנים

תתי, והא כ"ע מכשרי סנדל על עץ לחלילה ור"י לא פסיל ליה אלא לפי שאין גרילות לעשותו מתן, ור"י (דהבא) (דרכ סנד) טעמיה דר' יוחנן בן נורי דפסיל ליה משום דתחת תתי, אכל לא תשעת הכי, ועוד אומר רבינו דאי פירוש מנעל הפסוק בשפתן (כע"ז [בדקדוק] טען ומנעלם שלני, ח"כ לא פסיל ליה בר אלא אטו טולו משפתן או משעיר דלא מגין, לא [חיו] פסול לו אלא מאיר, ואל דקאמר תחת תתי אסתמכת בעלמא, אכל מה"מ היה כבר לחלילה, וכן סנדל על עץ נמי דלענין, ועוד דמשעת דלס חנן ב' חלילה כשרה מדקאמר חין חולין זו חלילה קאמר דמנעל פסול דמשעת כשרה דוכתי, ואי כפי' דר עור דוקא ח"כ יפסול ככל עץ כדי להעמיד אסתמכת על דתחת, אכל עיקר העשם דסבר לה כי' יוחנן בן נורי, ומתני' יצומת דמנעל שרתי דעביד, ובייחא דרסידין דמתא אש' ואלא דמכשרי בלכתלה פליגי בלכתלה ודעביד ומתווייה כר"מ, ואי נמי מתני' דמנעל מתני' ור"י בלכתלה וחק דמני ליה בלשון דיעביד, אכל דחיתותא קטו הכי, ואי הוה פ"י פסול בשפתן דכפיר"ש שאין עור כסנדל אלא תחת הרגל וחיוטין על פשתן ממוחין עליו וחיוטין גב הרגל אינה סבירה טובא למפסקיה אפילו דיעביד, ולפירושו לא הוה ידעא דרשא על תחת אסתמכת אלא דרשא גמורה לפסול [וכן דשפתן] כונו על פשתן כיון שאינו מגין, וסנדל על עץ יין להיות כבר מה"מ כיון שהוא מגין ופשתן אינו מגין, וטעמא דתחת תתי אינו אלא אסתמכת בעלמא, ואין לתמוה לפיר"י אי קיימא לן כרבי יוחנן בן נורי שאין גרילין לעשות של עץ ופסול לחלילה, על מה שהיה לחלץ מנעל מפור מלעשות, דהא גריליה הוא טבול לתופר כזעזועת, אך לכאורה משמע דהלכה כי' מאיר דמכשר סנדל של עץ לחלילה, ואי מתני' דבכמות קמא כי' מאיר וחק קמא גבי חלילה כוונתה, מ"ר, ב"ז דר"פ ב"ז ד"ר' ויבי' בנע"ה הו"א, פירש"י והי אמוראי דלעל דלא הו מנעל לפי שאינו מגין, וקשה דכ"י מנעל חלילה [יצומת קב, בן מוחא] דכסנדל על שטע ראי לחלץ, י"ל דהתם בקשה והכא כ"ך, ח"י הוא דשעם ויחדיה היא, כי היכי דאמרין התם גבי מוק דאית מגין כען ופסול מה"מ לחלילה ל"י מאיר, ואי נמי הוה דסנדל של שעם לא קאי רמי בר חמא לפירוש עלה דלא מיתבא בנמסקתא כי' אחר כרנא] פלוגי בין של עץ ללחי דלע"ה ור' יוהשע בן לוי ודאי דלא כר"מ, אי נמי י"ל דכל הוי אמוראי דלעיל כי' יוחנן בן נורי דפסיל סנדל של עץ לחלילה ודלא כי' מאיר, וקושא דרמי בר חמא דמתיב עלייהו לא משני עלה ולא אמא דכא פלוגי עלה בנמסקתא בין קב הקיטע וכן [קב] סנדל של שעם והימיו והיו ודיקולי, (לפמור) [אלא לסמור] מירוש של אב"י וכוונתו כי מה שמומר שעם וכל הני משום דהלכתא כי' יוחנן בן נורי, ולא הוצרך לפרש כי' יוחנן בן נורי הוא דשרי, דכיון דשאר שניא דאב"י וקיימי כי' יוחנן בן נורי ואי הו מיקרי רבנן בפרק מנעל חלילה משום דהייט לא הוה לו [דך] עקיבא ומתני' [גתי] בלשון רביס, מ"ר, חן קשה כי' לפי זה משמע דהלכה כי' יוחנן בן נורי ולעיל פרישת דהלכה כר"מ משום דהייט בן סומיה גבי חלילה, ב"ז ברי' אית ביה רביא' א"בוקא א"א גוזר בהו רבנן, והייט רחמ"ה וסביה דלמר ר' יוחנן

יום הכיפורים פרק שמיני יומא

והאי דלא קמני גבי קב אי נכנס צו לעזרה אס לאו דקתני גבי סמיכות ים לומר מילתא דפשיטא היא שאין נכנסין צו לעזרה כיון דלא נריך ליה כולי האי אי נמי כיון דגזוה מן הקרקע ואינו מלוכלך מילתא דפשיטא היא דנכנסים צו ולפרש"י ים ראייה להמיר למי שנכוונו גידי שוקיו לילך במקלות בשבת דהיינו סמוכות שלו דכולי עלמא יוצאין בהן בשבת ואפי' לפי' הרב פור"ט ים ראייה להמיר דמפרש סמוכות שלו ששתי רגליו על הסמוכות ואי אפשר לו לילך בלא מקלות ואפי' הכי לא אסר להו ועוד ים ראייה מסיפא דקתני כסא וסמוכות שלו טמאין מדרס ואין יוצאין בהן

בשבת ופירש"י מי שנכוונו גידי שוקיו או גידי ירכותיו נותן עגבותיו בקב ויושב צו וקושר הקצ בגופו ויש לו שני ספסלים קטנים בשמי דיו ונשען עליהם ונדחק בהן והספסלים לא הוצרך התנא להזכיר שהרי אינו יכול לילך בכסא בלא ספסלים ויוצאין בכל אלו בשבת והא דקתני אין יוצאין בהן בשבת היינו בסמוכות שלו דהיינו סמוכות של עור או של עץ שעושה לרגליו תמליון בזויר ואין נוגעין לאחר ופעמים וסמך עליהם בקרקע גזוה ולכן אין יוצאין בהן בשבת לפי שאין נריך לו אי נמי יזמינן דמשתלפי לפי שאין נוגעין בארץ ואמי לאיתוייהו אלמא דספסלים שצידיו מותר לנאט בהן והוא הדין למקלות וגס ר"ת המיר לנאט שכוונו גידי שוקיו לנאט במקלות לרשות הרבים:

כותבת הגסה בגרעינתה או שלא בגרעינתה. פירש"י אינו מיושב דמאי קא מיבעיא ליה אי שלא בגרעינתה קאמר והאין בגרעינתה דהוי פירוש חלץ או עשה מאמר ואס כן ככותבת הגסה דרישא היינו בלא גרעינתה מ"מ מאי מספקא ליה תפשט דעל כרחק ובגרעינתה קמני דבתרתייהו משערין דאי או בגרעינתה מכדי לא שזו להדדי דאי אפשר לנמנעם שיהו שזין כותבת בלא גרעין וגרעין בלא כותבת וי) ואס כן לימא השיעור הפחות חייב וכ"ש אי אכל שיעורא רבה וגראה לי לפרש דמיבעיא ליה כותבת הגסה דקתני היא וגרעינתה דהיינו כותבת כבדייתה עם הגרעין ובגרעינתה דקתני היינו פירוש ועוד גרעין אחר בלא כותבת דהוו תרי גרעינין וכותבת או דילמא כותבת הגסה דקתני בלא גרעין משמע דהיינו גרעין שצאוהו כותבת ותו לא בערורן פירש בערך כותבת בשס רב נסים גאון וז"ל גרס בגמרא דבני מערבא ח"ר יוסי זאת אומרת שהוא נריך למנעך את חללה פי' שאם לא כן לימני כמותה כבינה ונראה לו"י דהלכה כרבי מאיר דלמר בכותב מדאמר פרק כיצד מצרכין (בבכות דף לז:) אמר ר' חייא בר אבא אני ראיתי את ר' יוחנן שאכל כית וצירך עליו תחלה וסוף ועוד אומר בפרק שלשה שאכלו (שם דף מז.) לעולם אינו מוציא אחרים ידי חובתן עד שיאכל כית דגן וצירושלמי משמע ו) דבצרייתה לא צעין כית דאפילו פרידה אחת של ענב או של רימון טעונה ברכה לפניה ולאחריה דגרסינן בירושלמי ב"ר פ"ט כיצד מצרכין ר' י) חייא נכס ויחא וצירך עליה לפניו ולאחריו והוה רבי חייא בר' אבא מסתכל ביה אמר ליה בצללה מה את מסתכל צי לית לך כל שהוא ממין שצעה טעון ברכה לפניו ולאחריו את למה לריכא ליה מפני שגרעינתו ממעטתו מה עביד ליה ר' יוחנן משום בריה מילתא דר' יוחנן אמרה כן אפי' פרידה אחת של רימון שהיא טעונה ברכה לפניה ולאחריה וגמרא דידן איכא כי האי עובדא פרק כיצד מצרכין (שם דף לז:) דלמר רבי חייא אני ראיתי רבי יוחנן שאכל זית מלח וצירך עליו תחלה וסוף אמר ליה רבי ירמיה לרבי יזרא היכי צירך רבי יוחנן אית מלח כיון דקלקלה בגרעינתה בשר ליה שיעוריה אמר ליה מי סברת כית גדול צעין כית צינוני צעין והוהו זית דלמא לא קמיה דר' יוחנן זית גדול הוה דאע"ג דשקליה לגרעינתה פש ליה שיעוריה והשתא אי עובדא דגמרא דידן הוהו עובדא דירושלמי אס כן פליגי הירושלמי אגמרא דידן י) [ואכל שמא שני מעשים היו והיהו דירושלמי היה זית שלם ואכלו עם הגרעין דהוי בריה אכל ההוא דתלמוד שלנו] לא הוה בריה דלא הוה ביה גרעין וז"ל סתם זית מלח בלא גרעין הוה ולא הוה בריה ולכך הוצרך למרך דגדול הוה זית דירושלמי זית קטן מוזת צינוני הוה והכורה להוציא עצמו מספקיא נריך שיאכל כית אפילו מדבר שהוא בריה דיווקא לענין ברכה של אחריו אכל לפניו מצרך אפילו בפחות מכזית בכל דבר דלפניו לא צעין שיעורא דאסור ליהנות מן העולם הוה בלא ברכה כדמשמע מפאי עובדא דרבי דזוק דלא צירך אחריו הא לפניו צירך ואמר בירושלמי ר"פ כיצד מצרכין כל שאומר אחריו שלם ברכות אומר לפניו המוציא לחם מן הארץ המביא ארר אחריו אומר אחריו א' ברכות מעתה לא יאמרו לפניו המוציא כי' דאמר רבי יוחנן אחר בר יעקב לשאר מינין נזרכא פירוש לא אחא לחלק בין דבר שיש בו כשיעור לדבר שאין בו כשיעור אלא אחא לחלק בין פת לשאר מיני מאכל של ה' המינין כגון מעשה קדירה שאין אומר אחריו ג' ברכות וכן כוצא דארעא ופת הבאה בביסמין כי' לא קבע סעודתיה עלויה ופת אורז שאין מצרכין עליהן המוציא כיון דאין מצרכין אחריהן ג' ברכות ואע"ג דצריש כיצד מצרכין (שם דף לה.) נפקא לן ברכה בלכתחילה בקי"ו מצסוף כשהוא שזע מצרך כשהוא רעז לא כל שכן מכל מקום לא שייך למימר דיו ובמשהו מצרך עליו תחלה אע"ג דלא מצרך עליו בסוף דהא קל וחומר ליתיה אלא גלוי מילתא בעלמא דברכה לפניו לאו דאורייתא כדתנן פרק מי שמתו (שם דף כ:) בעל קרי מצרך על המזון לאחריו ואין מצרך לפניו וכן בפרק היה קורא (שם דף עז.) תניא הפועלים שהיו עושין מלאכה אכל בעל הבית אוכלין פתן ואין מצרכין לפניהם אכל מצרכין לאחריהו שמי ברכות ולענין שמהי י) נראה שמצרכין אכית יין לאחריו על הגפן ועל פרי הגפן אע"ג דגבי יוס הכפורים משערי' מאלא לוגמיו לא ילפינן להו מהדדי תמיד דלענין אכילה ציוס הכפורים משערי' בכותבת ולענין ברכה ככותב כרבי מאיר דמפרש אכילא למאן דלמר בפרק ערבי פסחים (פסחים דף קז.) דלענין קידוש לא צעי מלא לוגמיו הכי נמי לענין ברכה לכולי עלמא לא גמרינן מיוס הכפורים ומיהו קלמ היה נראה לדקדק דמודה רבי מאיר לענין שמהי דבעי כבינה דלקמן דריש רבי מאיר ואכלת וז אכילה ושצעת וז שמהי ור' יהודה דריש אכילה שיש בה שציעה ואיזו וז כבינה אלמא דלשון שציעה הוי כבינה ואס כן ר' מאיר דדריש ושצעת לשמהי צעי כבינה ושמא יש לחלק בין שציעה דלכילה לשציעה דשמהי הוי פחות מכבינה דכל הני שיעורי הוו מדרבנן כדמוכח פרק מי שמתו (בבכות דף כ:) דקאמר הכא בנמאי עסקינן דאכל שיעורא דרבנן פי' כית או כבינה דמודאורייתא צעין שציעה גמורה והא דלמרין בפרק שלשה שאכלו (שם דף מז.) שמעון בן שטח לגרמיה הוא דעביד דלהוציא אחרים עד שיאכל

ע"א

מוסף רש"י

אוכל פחות מכביצה. מאכל פחות מכביצה (סוכה כו.) נטלו במפה ואכלו חוץ לסוכה ולא בירך אחריה. לא נטל דיו אלא כך במפה דיו משום נקיות, דקשר פחות מכביצה לא צעי נטילת ידים ולא צעי סוכה ולא צעי ברכת המזון לאחריו, דדריש כי' יהודה (בבכות מט.) ואכלת ושצעת וברכת, אכילה שיש בה שציעה, והיינו כבינה, אכל לפניו בכל דהו צעי ברכה, שהרי נהנה ואסור ליהנות מן העולם הוה בלא ברכה (סוכה שם).

רבינו חננאל

האובל ביום הכפורים ככותבת הגסה כמזה ובגרעינתה חייב, וסקלי וטרו ופשוטה היא.

תוס' ישנים

[סולין כד, ב] שמן וחתמן שסמתי [חמן] בילדומי הס עמוד יי בוקטמי. בתני' פני ר' חנניא בן הירדון היא ב"י. אי [נל] פליגי (עליה רבנן) [רבנן עליה] דר' אליעזר, במך וכללה לא ירחו פניהם כי' לאפליגי אדרכנן [מנין] אלא ותנא קמא מיירי אפילו לרבי פליגי (עליה רבנן) אטולכו כמו שאומר בביא' בירושלמי [פ"ח ה"א], קאמר דמתני' רבי חנניא בן הירדון הוא דשרי ליה משום רבי אליעזר ותנא דידה אסר ליה פסול לרבי אליעזר, אכל כי' מודי [ולרבנן] מיהא א"ר, אס כן אסור לכל לחקן פתי כרבנן, [רבין] אליעזר שמויה הוא ולא סבירא לן כוותיה, והא דצעי שאל טעמא דר' אליעזר קאי ואע"ג דלא מפרש מאי טעמא דרבי אליעזר משום דליה קא מהדר, וכן נראה דאין לו עמר שחלק בירושלמי על תלמודו שלנו כיון שאנו יכולין לישני, אכל מדעבא מניה רב רבתי חייא עד אימת מיקריא לכה, שמתיה שאלא לענין זה, אלאמה הכי בלחמא, ורפא בדי אס מותר לכלה לרחוק פניה מהני טעמי דרשיות.

ע"כ לעמוד קודם

בכותבת נכה שאמרו במוה ובגרעינתה. תימה לי מאי קביעיה ליה יומר משאר קמיותן (רבנן) דזמנן שיעור (ויסור) יו"ט ולא אמרינן ובגרעינתה, ובפרק כיצד מצרכין (בבכות לה.) אין אמרינן [כיון דשקיל] לגרעינתה, ופשיטא ליה שם דבגרעינתה נמי צעין, וי"ל דמעביה ליה משום דקתני כמותה בגרעינתה, דמשמע ליה כמיה לנדר או בגרעינתה אכל, אכל גבי זית לא מנן הכי, ואי"ח א"כ מדלא מנן הוי אלא הכא, מיפשוט דממהו או בגרעינתה דוקא קאמר. י"ל שגלו לא אומר בירושלמי [פ"ח ה"א] נריך למנך את (כולה) [תללה], והכי מיבעי ליה מן אמרינן כמותה [ולא] [בגרעינתה] דוקא או דילמא כמותה ובגרעינתה כמו בכותב צעין, והא דמני ליה זית בענין, והא דמני ליה חלץ מנעל נריך למנע חללה [ולריך] למנע חללה צמיטוס], והאי לא שייך גבי זית, ואי' ואמאי לא צעי בעלמא גבי זיתוס וגרוגות בלחין או ביכשין, י"ל [דמיטוס] אין אלא לחיס וגרוגות נמי אינה [מתקלרת] [נתמעטת] כל כך, ח"י מיבעי ליה משום דהכא דיק אי בלא גרעין קאמר (ובכא) [ואיכין] נמי ביבשה קאמר, אי נמי כותבת משמע ליה לכה (דבעה)

[ויבשה] וגרוגות לא משמע אלא יבשה. כך נראה לי. ואב"י חוין א"בוכה וצ"א בירך אחריו. אכל לפניו בריך. ואע"ג דאית ליה כמ"ד עד כבינה [ולא סבירא לן כותמיה כמו שאפרש, מ"מ כהא קיי"ל כותמיה דלפניו נריך לבדך ואפילו אין בו כשיעור טעמא דאסור ליהנות מן העולם כי' (בבכות לה.) א] ואמרינן נמי בירושלמי כיצד מצרכין [שם ה"א] כל שאומרים אחריו ג' ברכות טעון לפניו המוציא, מימיני הוי פחות מכזית אין אומר אחריו ג' ברכות (ותנא) [ומעתה] לא יאמרו לפניו המוציא, ח"ר יעקב בר אבא לשאר מינים נזרכא, פירוש לשאר [ומי מאכל כגון מעשה קדירה וכו'בא דארעא ופת הבאה בביסמין היכא דלא קבע סעודתיה] עליהו, שאין אומרים אחריו ג' ברכות אין אומר לפניו המוציא לחם מן הארץ, והא דקאמר בנדה ג' [נב, א] לאמרו רימי שטענין ברכה לפניו ואין טענין ברכה לאחריו [ולא קאמר פחות מכזית דכפי', לפי שר"ל שיש מינים שאין טעונס ברכה לאחריהו ואע"פ שטעונס לפניהם]. מ"ר. פחות מבביצה ב"י.

נראה לרבינו דאין חלק הכי יהודה דבעי לקמן [ע"ג] ובבכות [מה]. א] שיעור כבינה לענין ברכה, וכן [אם דהא דהא בנמסקתא ובסוכה